

N O T Æ

AD PRÆCEDENTEM ORATIONEM.

Pag. 5. lin. 6. *Cur geminus Castor &c.* Memorabile est tantam utriusque fratris Castoris atque Pollucis tam corporum quam animorum similitudinem Veteribus fuisse visam, tantamque concordiam, ut alter etiam alterius nomine simul indicaretur, & sic *geminus Castor*, nec non *geminus Pollux* diceretur, cum non unus aliquis eorum, sed ambo intelligendi essent. Rutilius Numatian. Itiner. Lib. I. §. 155. *Pande precor gemino placatum Castore pontum;* id est, utroque fratre simul Castore atque Polluce. Horat. Lib. III. Od. 29. in fine: *Tutum per Ægeos tuncultus Aura ferat, geminusque Pollux;* id est iterum, frater uterque Castor & Pollux; eorum enim si alba stella simul refulsisset, ventos concidere, & prosperam navigationem oriri spes erat, ut idem Poëta Oda XII. Libri primi testatur. Eadem quoque ratio est, cur *Castores* *πλειδωντιμῶς* dicatur, ut sub eadem appellatione simul Pollux comprehendatur. Æthicus in Cosmog. pag. 716. Edit. Gronov. de Tiberi loquens: *Insulam facit inter portum urbis & Ostiam civitatem: ubi populus Romanus cum urbis præfeco vel consule, Castorum celebrandorum causa, egreditur solennitate jucunda.* Et sic Plinius, Arnobius pluresque loquuntur, quorum loca ab aliis jam observata fuerunt. Confer. Theod. Sitzmannum ad Rutil. Itiner. Lib. I. §. 155. aliosque, si volupe est.

Pag. 10. lin. ult. *Gerhardo illi Mastrichtio*, & mox pag. 11. lin. 2. *Petro Mastrichtio &c.* Ea quæ de duobus his Fratribus, hoc Theologo, illo autem Jurisconsulto diximus, ita capienda sunt, videlicet eos in eodem munere Pro-

fessorio tam diuturnum quinquaginta annorum spatium non consumpsisse. Alioquin cum uterque ad extremam senectutem pervenerit, hinc satis constat, eos etiam plures annos in publicis muneribus transegisse quam quinquaginta, quæ tamen diversi generis, diversisque in locis ab iis administrata fuerunt; à *Petro* nempe *Mastrichtio* Santenæ, Tychopoli, Francofurti ad Oderam, heic Duisburgi ad Rhenum, ac postremo Ultrajecti, à Fratre autem ejus *Gerbaro* in hac primo Academiâ, ubi jam anno c1o 10c LXIX Historiam atque Eloquentiam, ac mox Jus publice docere cœpit, & deinceps in Republicâ Bremensi, ubi anno c1o 10cc XXI. ad diem IX. Kal. Febr. octogesimum secundum ætatis annum ingressus decessit, testante Cl. Theodoro Hasæo in *Bibl. Brem. Class. IV. Fasc. VI. pag. 1091.* nec non eruditissimis Viris *Henrico Ikenio*, & *Hermanno Postio* in *Bremâ Literat. pag. 87.* De *Petro* vero *Mastrichtio* consulendus est *Henricus Pontanus* in *Laudatione Funebri* ejus honori factâ, & anno c1o 10cc VI. Roterodami in lucem editâ, & inde quoque narrationis suæ momenta præcipua mutuatus *Vir doctissimus ac celeberrimus Joh. Christoph. Becmannus* in *Notitiâ Universitatis Francof. pag. 174. &c.*

Pag. 13. lin. 6. *Quæ tot aliis postremæ humanitatis officia &c. præstitissem;* tribus nempe in hac Academia quondam celebribus Theologis, *Joanni Christiano Loersio*, *Guilielmo Neubusio*, *Christophoro Rabio*, duobus Medicis *Gottlieb Ephraim Bernero*, & *Joanni Arnoldo Timmermanno*, Jurisconsulto vero præter hunc *Clar. SVMMERMANNVM* nostrum uni *Joanni Arnoldo Rulando*, quique primo mihi loco propter magnitudinem personæ merito nominandus fuisset, serenissimo quondam ac potentissimo Borussia Regi, *Friderico Guilielmo*, nec non illustrissimo Viro, ejusdem Status Regii Administro *Marquardo Ludovico Prinzenio*, in quos omnes Orationes funebres, aut Panegyrici sermones à nobis habiti hic publicis typis exscripti reperiuntur, in posteriorem etiam edita quondam Oratio deinceps Berolini cum aliis ejusdem generis Opusculis recusa est.

Hæc

Hæc propterea à nobis, eumque in finem, non alium, commemorantur, ut constet, unde uberior hujus Academiæ & ejus Actorum historia aliquando petenda sit. Is enim præcipuus ex mea quidem sententia horum actuum ac similium solennitatum usus est, etiam posteritati præcedentium rerum curiosæ profuturus, & luculentiorẽ aliquam materiam, si eam necessitas aut occasio requiret, suppeditaturus. De aliis lætioribus Panegyricis Orationibus, aut aliquam Eruditionis, Historiæ, Antiquitatis vel Philologiæ partem tractantibus, quia ad hunc censum non pertinent, filemus; quamquam & harum nonnullæ ad res Academicas nonnihil illustrandas sæpenumero faciunt.

Pag. 17. lin. 13. *anno superioris seculi septuagesimo quarto; &c.* Ne aliquis, qui Miscellanea Duisburgensia brevem ac compendiosam Professorum hujus Academiæ tunc florentium historiam in prioris Voluminis fasciculo primo pag. 121. & sequentibus complexa inspexerit, videritque defuncto SVMMERMANNNO tunc adhuc viventi annum à Christo nato millesimum sexcentesium septuagesimum octavum velut natalem ibi pag. 129. assignari, propterea erroris aut negligentia nos arguat, is sciat, nobis post sedulam inquisitionem, certa que indicia rei narratæ deprehensa manifeste constituisse, illic errorem esse commissum, ac SVMMERMANNVM ad minimum quadriennio prius, ut in ipsa Oratione docuimus, in dias luminis auras prodiiisse. Certe etiam biennio ferè majorem Guilielmo Neuhusio jam supra ob aliam causam memorato nostrum fuisse beatum SVMMERMANNVM, ex illius Uxore, matrona lætissima, hujus Cognata, me sæpius intellexisse recordor. Jam vero celeberrimum Neuhusium superioris seculi anno septuagesimo quinto, pridie Idum Aprilis in lucem editum fuisse, indubitato constat. Cetera nobis aliunde innotuerunt.

Ibidem 17. lin. 23. *nobilissimæ in hoc tractu Putteriana familiae, &c.* Ea maxime ex Otis Parergis Viri doctissimi

simi

fimi Guilielmi Neuhufii, quondam in Gymnafio Hammo-
nenfi ac deinceps in hac Academia Profefloris celeberrimi
cognofci potefl, qui ex eadem quoque prognatam habuit
uxorem, ac proinde Cl. SVMMERMANNŌ noſtro
propinquitatis olim vinculo connexam. Vide Libri citati
p. 567. & feq.

Ibidem lin. 28. *Joannem Thomam Summermannum,*
&c. Hujus Viri dignitates & fortunam ex ejuſdem Neu-
hufii Oriis parergis, pag. 566. addidicimus; qui etiam alibi de-
functi SVMMERMANNI noſtri, & duorum Filiorum
ejus, nunc illuſtrium Virorum, meritiffimas laudes ingenuè &
ſuo more, id eſt, ultro libenterque prædicat. Idem in hac
quoque Academia ſummis in utroque Jure honoribus conde-
coratus eſt. Cumque, ut ex Albo Candidatorum Juris per-
ſpexi, octavo fere ante hujus Collegæ noſtri, Fratris ſui,
inſcriptionem anno, in eo nomen ſub Decano Joh. Mauritio
Crellio, die nempe X. Novembris Anni cIo Ioc xci ap-
poſuerit, inde apparet natu majorem fuiſſe.

Pag. 21. lin. 16. *huc tandem ex Viadrina Academia,*
&c. Scilicet poſtquam prius magnus hic Stryckius per
triennium Wittebergæ publicè Jurisprudentiam docuerat eò
à Joanne Georgio III. Sereniſſimo Saxoniae Electore, Fran-
cofurto vocatus. Memorato vero triennio iſtic exacto tum
demum Halam mandato Friderici, Brandenburgici Electro-
ris, ac poſtea primi Boruſſiae Regis, in novam Academiam
diſceſſit, ut docet Joannes Chriſtoph. Becmannus in Notit.
Univerſ. Francof. pag. 225. Nobis enim in ipſa Oratione,
quam repræſentamus, ut habita fuit publice, placuit eſſe
brevioribus.

Pag. 25. lin. 23. *Anteſſore ſuo Guilielmo Cruſio.* De
eo conſulendus eſt vir multa eruditione ſimul & nitore fer-
monis merito commemorandus Henricus Chriſtianus Henni-
nius, publicus olim in hac Academia tam Medicarum quam
Humaniorum diſciplinarum Doctor egregius, in Oratione
funebri *Cruſiane* memoriae ab eo habita, & heic Duisbur-
gi

gi circa finem præcedentis sæculi, anno nimirum cIo Iccc typis exscripta.

Pag. 26. lin. 26. *Antonii Deusingii, origine Meursensis, &c.* De Vita, fati, scriptisque ac meritis hujus Viri videndus est Auctor Libri, cujus titulus est, *Effigies & Vita Professorum Academia Groningæ & Omlantia*, pag. 213. & sequentibus. ubi etiam pag. 212. *Henrici Nisii*, quem Clar. SVMMERMANNI Uxor lectissima Avum habuit, nec non honoratissimæ *Kumpshoffiorum* familiæ eidem per affinitatem junctæ fit mentio, *Ludolphi* quoque *Oostermickii*, stirpe patriciâ non minus & antiquâ, quam virtute propriâ conspicui, publicis etiam in Ducatu Clivenfi muneribus, & Legationibus cohonestati, unde præter alias laudes etiam non exigua commoda in ornatissimam hanc *Nisiam*, SVMMERMANNI Conjugem, ejusque primo parentes, deinde & in ipsius progeniem manasse didicimus. De *Hermann*o vero *Deusingio*, Antonii filio, parenti suo etiam multitudine scriptorum & πολυμαθία, tum nominis celebritate comparando, videatur Biblioth. Brem. Class. V. Fasc. V. pag. 925. ubi in Notis quoque adjectis similiter de Patre *Antonio Deusingio* agitur.

Ibidem lin. 10. *ne de Theodoro Nisio in Gymnasio Hammonensi, &c.* Hunc etiam ejusdem sive familiæ, sive, ut verisimilius videtur, gentis fuisse, ab iis, qui se rem eam perspectam cognitamque habere adfirmabant, scrupulo exempto mihi persuaderi passus sum. Erat is ceteroquin civitate Tremoniensis, & in Athenæo Hammonensi utriusque Juris ac Politices Professor meritissimus ac celeberrimus, anno superioris sæculi octogesimo primo jam defunctus, cujus memoriam Philippus Joannes Tilemannus dictus Schenck, tum in eodem Lyceo, uti postea in Marpurgensi Academiâ, Theologiam publice professus, posteritati commendavit, Oratione in ejus Obitum conscripta & ibidem editâ.

Pag. 28. lin. 20. *Decanatum vero suæ Facultatis tot vicibus, &c.* Ipsam Orationem quoniam, sicut habita fuit,

F

lectori

lectori representare maluimus, idcirco nihil in illa mutare placuit. Postquam vero deinceps paulo accuratius hanc quoque rem inquisivimus, patuit, Cl. SVMMERMAN-NVM nostrum decies & octies in Facultate suâ honore Decanatus functum fuisse, Prodecani quoque, ut appellant, vices rer gessisse, omni autem illo tempore ingentem Candidatorum numerum summis in Jure honoribus post consueta profectuum pericula ex Academico more facta condecorasse, quorum per varias Germaniæ regiones deinceps disperforum multi jam ante ipsum Doctorem suum diem supremum obierunt, non pauci etiam hodieque supersunt, & tanti Viri dexteritatem, doctrinam ac in docendo perspicuitatem, præsertim si quæ ad usum forenses spectarent, non sine gratâ commemoratione agnoscunt, nonnulli etiam summis dignitatibus vel in cathedrâ Academicâ, vel in aulis Principum inter purpuratos fulgent.

Pag. 29. lin. 10. *Scriptorum vero ipsius ac dissertationum monumenta.* Præter ea, quæ jam recensuimus, etiam deinceps nobis sequentiâ innotuerunt. *Disputatio Juridica duplex exhibens vera Jurisprudentiæ præcognita.* Duisb. 1705. *Disputatio Paradoxa de Mero Magistratum Romanorum Imperio, & de illius atque Jurisdictionis Romane usu in Foris Germaniæ, potissimum vero in Camerâ Imperiali.* Duisb. 1712. *Dissertatio Juridica exhibens Dissentanea Cautioum & veram feriarum, diversorumque temporum indolem.* Duisb. 1714. *Praxis Juris Romani in Foris Germaniæ circa principium Judiciorum de in Jus vocando.* Duisb. 1714. 4to. Porro *De vera ac genuina Jurisdictionis Cameralis Indole.* Item, *De officio Magistratum & illorum, quibus mandatur Jurisdictio.* Ut & *Facies genuina Juris personarum & rerum.* Præterea *De Necessitate atque Utilitate Jurisprudentiæ in vita humana contra inique eam traducentes asserta;* postremo *De Validitate Actuum contra leges celebratorum.* De scriptis eristicis mox dicemus.

Pag. 30. lin. 17. *ipse Merckerus Assindio invitatus.* Vir ille pietatis, & religioni fervoris laude non videtur esse privandus,

vanus, etsi hic interdum parum consultus & nimis etiam austerus jure meritoque censeri queat, cui singularia quaedam dogmata accedebant partim falsa, partim intempestiva, & plebi indecenter ex publico etiam suggestu inculcari solita, de *Potestate civilium Magistratum circa Sacra, de Potestate docendi absque praevia legitima Vocatione per homines facta, de Sabbato ejusque jure, de studiis philosophicis juridicisque*, & quae erant hujus limilisque generis plura. Inprimis omni virium & nervorum contentione quorumvis conviviorum, quae odioso comestationum vel computationum nomine traducebat, tum omnium, ut certe videbatur, Casuarum forensium ac litigiorum plenam abrogationem semel, ut dicitur, & in perpetuum factam urgebat, ipsosque Magistratus tam de iniquitate quam impossibilitate posterioris hujus postulati praecipue conquerentes velut refractarios aut certe tergiversantes arcere Sacris non dubitabat. Natum hinc gravissimum incendium post frustra tentatam saepenumero concordiam, responsaque Juridica & Theologica ex variis Academiis & Dicasteriis incassum petita, non aliter quam exauctorato ipso harum barbarum auctore sopiri potuit. Omnia haec latius intelligi funditusque cognosci possunt ex amplo volumine, quod *Aetorum Essendiensium* nomine Magistratus illius urbis Mulhemii ad Rhenum anno hujus seculi sexto typis excubendum ac in lucem edendum curavit. Hujus tanti incendii scintillae etiam Duisburgum dispersae erant. Nata enim hinc defuncto Clar. SVMMERMANNO nostro controversia cum Rev. *Merckero* primum dissertatione Academica, praesente & argumenta opponente ipso Adversario, agitata, deinceps ulterius discussa hoc libro vernacula lingua conscripto, & typis Salsianis in lucem edito: *Anweisung des Ungrunds und Unzugs in der vermeinten Rettung der kurzen und einfältigen Justiz, welche H. Johannes Mercker in Essen ausgegeben; in einem an denselben abgelaassenen Schreiben vorgestellt.* Duisburg 1704. in 8vo.

Ibid. lin. 23. *tanta tamque immense Aetorum molis &c.*
Hanc inprimis laudem defunctus Cl. SVMMERMAN-

NVS meruit retulitque, quod non solum variis ingenii & doctrinae monumentis inclaruerit, domesticae etiam studiose Juventutis institutioni ita sine ulla remissione constanter & pertinacissime incubuerit, ut se nullo unquam colore & praetextu inde abstrahi, nulla intercapedine retardari, nullo ne honestae quidem licitaeque recreationis titulo abripi siverit, sed etiam tantae, tam singularis & inusitatae in perlustrandis & expediendis omnis generis & gravissimi momenti Actis, sicut vulgo loquuntur, & jam Juvenalis ea vocavit, dexteritatis extiterit, ut ferrei plane corporis & invictae naturae esse videretur. Nec dubito, quin plurima notatu dignissima Viri merita hinc commemorari possent, si temporis & rerum circumstantiae paterentur, ut omnia diligentius perquiri possent. Sed nobis inter tot tantosque labores alios, tum ceterorum occupationes aut remoras suffecerit, rem ipsam hoc tempore breviter attigisse, & quam nihil pervulgato Oratorum more loquuti sumus ostendisse.

Pag. 34. lin. 13. *Quis nescit Samii tristia Reguli &c.*
 Ut tandem incomtae Orationis & notarum tumultuario labore adjectarum perlustrationem aliqua mercede velut in gratiarum actionem Lectori compensemus, amceniore quadam coronide, si fieri potest, ut consuevimus, praesenti Opusculo finem imponemus. Verbis istis paulo ante citatis nos ad Polycratis, vetustissimi illius Samiorum sive Reguli, sive Tyranni, nimiam felicitate sua tandem in exitium dati misereque ab hoste interfecti historiam alluisse, satis unicuique patere existimo. Egit de eodem OVIDIVS NASO in eruditissimo suo, sed ob vetustissimas historias fabulasque ex ultimam mythologiam depromptas obscurissimo, ac propterea saepe depravato illo Opusculo, cui a ficto adversarii nomine titulus est IBIS. Sed is hodie illic nullus reperitur. Dicit enim credique ab expertis nullo modo satis potest, quam multa teterrime & desperate, ut in ceteris quoque elegantissimi illius Poetae Operibus omnibus, corrupta sint, quibus post longas & saepe iteratas meditationes adhibita in subsidium tot Variantium Lectionum undique constipatarum farragine, plenam integramque

gramque medicinam (præfiscini dixerim) sine omni temeritate attulimus. Paucis hic iterum exemplis ex incredibili multitudine, ut sæpius alibi jam fecimus, rem docturi sumus. **Locus OVIDII NASONIS in Ibide hic est V. 291. & seq.**

*Vel tua maturet, sicut Minoïa fata,
Per caput infusæ fervidus humor aquæ.
Utque parum miti, sed non impune Prometheus
Aërias volucres sanguine fixus alas.
Aut velut Etracides, magno ter ab Hercule quintus,
Cæsus in immensum projiciare fretum.*

Plura nonnulla ob majorem perspicuitatem & nexum sermonis adjecimus. Alterum vero distichon miserrimè corruptum & depravatum, ut multa in hoc Opusculo alia similiter à nobis restituta, sed nunc prætereunda. Nam primo exemplum Promethei infra V. 545. his verbis occurrit *Fixus & in duris carparis viscera saxis, Ut cui Pyrrha sui filia fratris erat.* Ubi Prometheus, Epimethei frater, pater Deucalionis, & Pyrrhæ patruus ita designatur, ut nulla dubitatio aut corruptionis suspicio possit oriri. Impossibile igitur est, ut Ovidius idem exemplum Promethei hic jam adhibuerit. Nam quod Aftyanax etiam bis V. 489. & 566. designatur, id jure factum, cum votum sive imprecatio mali plane sit utrobique diversa. Accedunt deinde multa alia in verbis his ipsis ingens loci ulcus indicantia. Non enim Prometheus à multis *volucris*, sed ab unâ aquilâ vel vulture laceratus est, nec sanguine pavit cum, sed visceribus identidem renascentibus. Porro quid volunt verba *non impune* vel de Prometheo, vel de Ibide? An Jupiter ob latam de Prometheo sententiam ultionem sentit, aut punitus est? Nam ad Ibin ipsum referri nequit, nisi insulsissime & contra totam de hoc inimico homine Nasonis sententiam. Vides omnia esse inepta & deplorata; unde mirandum est, Nicolaum Heinsum in merâ hac caligine tamen *miti* ausum esse refingere & edere pro *mitis*, ut in omnibus MSS. & ceteris Editionibus legitur. Et quam contortè ac coactè *miti sanguine* vult construi, confusâ comparatione cum imprecationis verbis! Te-

meraria hæc non minus quam vana conamina sunt in rebus plane ignotis, & locis minimè intellectis. Et tamen Clar. Burmannus hoc sequutus est. Idem Heinfius etiam legebat. *Vtque parum metuens sed non impune deorum*; quia *metuens* in uno MS. repererat. *Æquè frustra*; ut taceam, mutationem vocis *Promètheus* in *deorum* minime probabilem esse. Nimis tritum vocabulum est *deorum*, quam ut tanta mutatione potuerit in vocem *Prometheus* degenerare. Porro quis foret ille parum metuens deorum sine nomine? Dionys. Salvagnius hos duos versùs plane censèbat esse delendos, ne Promethei exemplum bis occurreret. Hæc autem verè intolerabilis temeritas est, & regia ad ingentes corruptiones ac vetustissimorum dictorum jacturam via. At vide nunc nostram loci desperati restitutionem, ubi prius didiceris, in MSS. pro *sanguine fixus* exstare vel *arbore fixus*, vel hæc ultima etiam sic ab interpolatoribus exhiberi *sanguine pasce tuo*, imo à nonnullis etiam *corpore pasce tuo* temere obtrusum fuisse, quæ merito exhibilanda sunt. Nota itaque *mitis* in MSS. esse, tum *arbore fixus* in Codice Sarravii. Emenda videlicet hunc locum capitaliter ita:

*Vel tua maturet, sicut Minoia fata,
Per caput infusæ fervidus humor aquæ.
Utque parum mitis Samiorum impune dynastes,
Aërias volucres arbore fixus alas.
Aut velut Etracides, magno ter ab Hercule quintus,
Cæsus in immensum projiciare fretum.*

Intelligitur princeps Samiorum, vel Regulus, vel, ut proprie tales dicebantur, Dynastes ille Polycrates, qui ab Oroëte Sardibus à Cyro Rege præfecto arbore suspensus & crucifixus est. Herodotus in Thalia, seu Libr. III. cap. 125. sic rem narrat: Ἀποκτείνας δὲ μιν ἐν ἀξίως ἀπηνήσιος Οἰοίτης ἀνεσάρωσε. Et mox ibidem: Πολυκράτης δὲ ἀνακρεμάμενος, ἐπέτελεσε πᾶσαν τὴν ὄψιν τῆς θυγατρὸς, hoc est: *Eum Oroites, quod indignum relatu est, postquam occidit, cruci suffixit &c.* Polycrates ergo suspensus omnem filie

lie

lia visionem explevit. Quid jam elegantius, convenientius, verius ullis cogitationibus fingi potest? *Impune* hoc fecit Oroëtes, quia nemo illum propterea punivit, nisi quod vindicta divina cum tamen postea hinc persecuta fuisse videatur, ut idem Herodotus deinceps indicat. Aptissimè etiam *parum mitis* dicitur ipse Polycrates, ut qui durior quidem tyrannus in cives suos Samios non fuerit, sed qui tamen obtinendæ dominationis & sibi soli vindicandæ causâ fratrem unum occiderit, alterum ejecerit. Idem Herodotus Libr. III. cap. 39. videndus est; ubi Polycrates ille Æacis filius dicitur, fratres ejus Pantagnotus & Syloson. Ibidem de incredibili ejusdem felicitate, nec non de amicitia cum Amasi Ægyptiorum rege videri potest, quam hic abrumpendam censébat, quia post tantam Polycratis felicitatem videbatur singularis quædam infelicitas necessario deinceps secutura. Vox *dynastes* & *dynasta* optimis quibusque scriptoribus, ipsique Ciceroni de hujusmodi Principibus est usitata; cujus priorem syllabam esse brevem non modo hinc, sed etiam ex ejus origine ac naturâ ob vocem *δύναμις*, rectè jam alii nonnulli notarunt, locumque Senecæ Tragici in Thyeste *Ÿ. 605.* *Cuncta divinat metuitque casus pessimè olim corruptum* fuisse ab iis, qui vel *dynastas* ineptissime, vel *divitias* loco *τὴν divinat* exhibebant. Et jam postremò vide aberrandi causam & facilitatem, dum ex *samior* (ultimis literis *um* obsequentes *im* in *impune* absorptis) fuit corruptum *sed non*, pro *Dynastes* vero *Prometheus* à semidoctis & bliteis illis librariis obtrusum. Creberrime contigit, ut obscuritas sive fabulæ cujusdam sive historiæ Librarios ad insignes errores perduceret, adeo etiam, ut interdum sani quoque ratiocinii in locis corrumpendis expertes fuisse videantur. Uno alteroque exemplo faciliore, sed tamen memorabili, prætermittis tot vulneribus vere Chironiis jam sanatis, illud comprobabo. Idem OVIDIUS NASO Tristium Libr. I. Eleg. IX. *Ÿ. 31.* sic canit:

*Quod pius ad manes Theseus comes isset amico,
Tartareum dicunt indoluisse Deum.*

Euryali

*Euryali Nisique fide tibi, Turne, relatâ,
Credibile est lacrimis immaduiffe genas.*

Fœdum hic iterum ulcus occurrit ac turpe, quod mox feliciter, ut spero, sanabimus. Agit Poëta de laudibus amicitiae & fidei, quæ etiam à sævissimis hostibus probetur. Addit, ut nunc ineptissime legitur, ipsum Tartareum Deum, sive Plutonem indoluiffe, quod Theseus comes Pirithoo amico suo ivisset ad manes. Quid hic est *indoluiffe*? Si latine volumus loqui, notat vel idem, quod succensuiffe, indignatum fuisse, plane contra mentem Auctoris. Sic Trist. Lib. II. V. 210. de Cæsare sibi irato ait: *Quem nimio plus est indoluiffe semel.* Et ibid. V. 292. *subibit, Pellicibus multis banc doluiffe Deam.* Et sic alibi sæpe: Vel, ut hic Interpretes forte se expedire tentabunt, id verbum idem notabit, quod commiseratum esse. Sed si notione istâ alibi non inusitatâ à nobis etiam hic capi deberet, unde Pluto ille, crudelis ac torvus, adeo repente mansuetus factus est, ut præ animi teneritudine ob visam Thesei sortem indolescere & querelas proferre cœperit? Itane vero? Imo later sceleratum ulcus facillimo modo tollendum. Nam Nic. Heinsius *num doluiffe*, Petrus Francius vero *obstupuiffe* divinans minimè audiendi sunt. In quatuor MSS. fuit *non doluiffe*; quod ab iis sic interpolatum videtur, qui alterius verbi absurditatem videbant. Sed hæc lectio etiam absurda est multis de causis, quas cogitari malo, quam à me prolixitatem vitante hic adscribi. Tantum dico, nullum hic ratiocinium esse sententiæ inferviens, quæ hæc sola est, ut ostendat Poëta, quanti fiat Amicitia etiam ab hostibus & ipsis tyrannis, ut eam honorandam, laudandam, & præmiis quoque interdum afficiendam censeant. Vide nunc restitutionem & veram & elegantem. Lege:

*Quod pius ad manes Theseus comes isset amico,
Tartareum dicunt hunc soluisse Deum
Euryali Nisique fide tibi, Turne, relatâ,
Credibile est lacrimis immaduiffe genas.*

Præ:

Præclarè sane & ex ipsius fabulæ fide. Theseus cum Pirithoo amico suo Proserpinam rapturo descenderat ad Inferos. Sed extincto Pirithoo Theseus apud Inferos in vinculis detentus manserat, donec adveniente deinceps Hercule Cerberum educturo iterum solutus, & simul cum eo ad homines in terra viventes reversus est. Propterea jam Naso fictione plane eleganti ac decora narrat, illud à Plutone idcirco concessum fuisse Theseo tanto libentius, quòd introitum ad Inferos ob solam amicitiam Pirithoi eò, ut Proserpinam raperet, tendentis fuisset ausus. Hoc itaque factò probavit Plutò, quanti faceret fidem & amicitiam. Dixit verò *solvissè* per diæresin Ovidius, ut Trist. Libr. II. v. 238. *evolvissè jocos* in fine pentametri; Trist. Libr. IV. Eleg. VIII. v. 18. *Ne temerè in mediis dissoluuntur aquis.* Fastor. Libr. II. v. 534. *Longamque imprudens exsoluissè famem.* Epist. Med. v. 4. *Debuerat fusos evoluisse meos.* Epist. Deian. v. 86. *Infantem cunis involuissè manum.* Ubi confer ipsum eruditissimum Nic. Heinsium. Sic etiam Tibullus ter quaterve *dissolvissè*, *dissoluenda*, & *solvissè* scripsit per eandem diæresin. Ut vero hoc loco vera scriptura *bunc solvissè* in falsam illam *indolvissè* erat corrupta, sic loco paulo ante laudato Trist. Lib. II. v. 292, ubi legitur *Pellicibus multis banc doluissè deam*, in MSS. aliis erat *indolvissè*; ut intelligas, ita plerumque peccari solere. Adhuc absurdiori ratiocinio Librarii usi sunt in hoc OVIDII NASONIS loco corrumpendo, Metam. Libr. IX. v. 21. & seq.

*Tantum ne noceat, quod me nec regia Juno
Odit, & omnis abest jussorum pœna laborum.
Nam quod te jactas Alcmenâ matre creatum;
Jupiter aut falsus pater est, aut crimine verus.*

Loquitur Achelous amnis ad Oeneum regem, cujus filiam Deianiram petebat in matrimonium, quam eandem quoque Hercules ambiens obtinuit. Mirandum est, manifestum & turpissimum hujus loci mendum à nullo deprehensum, multo minus sanatum fuisse. In præcedentibus v. 8. feliciter Cel. Burmannus corrigendum censuit *fando pervenit ad aures*

G

pro

pro *tandem p. a. a.* sed hoc ulcus, quod longe majoris est momenti, & certiore tamen remedio, ipsis MSS. libris eò velificantibus, tolletur, latuit omnes. Achelous in prioribus alloquitur Oeneum, Deianiræ virginis parentem, in posterioribus autem ipsum rivalem suum Herculem. Ubi primò notanda est abrupta illa sermonis conversio ab Oeneo ad Herculem, nulla prius, ut fieri debebat, compellatione factâ. Sed majus est, quod reprehensionem meretur. Num Hercules se falso jactasse Alcmenâ matre dici poterat? Imò vero matre suâ, quæ certa & indubitata erat, ac præterea mortalis conditionis, gloriari ille Tirynthius heros non magis solebat, quam Amphitruone vitrico, sed patre Jove. De matre certus erat Hercules, & certi ferè homines sunt omnes, nisi peculiari accedat casus. De matre hac mortali se jactandi causam Hercules habebat nullam, sed de Patre, quem dicebat esse Jovem, non Amphitruonem legitimum ceteroquin Alcmenæ maritum. Et hoc illi objicit amaro dilemmate facto Achelous, ut verba probant manifestè, quæ proximè sequuntur. Sic Metam. Lib. I. v. 754. Epaphus Phaëronti objicit jactantiam non de matre Clymene, quæ certa erat, sed de Patre Phæbo, cum ait, *es tumidus genitoris imagine falsi.* Quid ergo consilii? Vide, quam auxilia scriptorum Librorum, & lectiones Variantes sæpe negligantur, quæ viam struere possunt ad Veritatem eruendam, & frustra alia subsidia à superstitionis & imperitis iudicibus expectentur, qui nihil sæpe minus, quam hæc Sacra intelligunt, aut de iis non melius, quam de Apelleâ Venere futores, judicare possunt, aut denique ipsi in sua inscitia & livore arrogantissimi pro certis beneficiis falsa convicia faciunt, ob petulantiam & temeritatem odio digni. Ipsi MSS. Codices mendum innuunt. Nam unus Palatinus habebat *quo te* pro *quod te*; alter Lovaniensis *quo tu*. Nihil certus est quam illud *quo*; modo è proximis aliud simul mendum paulo notabilius eximatur. Emendandum est unice & distinguendum ita:

*Tantum ne noceat, quod me nec regia Juno
Odit, & omnis abest jussorum pena laborum.*

Nam

*Nam quo te jactas, Alcmenâ nate, creatum,
Jupiter aut falsus pater est, aut crimine verus.*

Dixi in illa sermonis conversione ab Oeneo ad Herculem hujus compellationem prius diserte factam requiri. Eam habes in verbis *Alcmenâ nate*, quæ & aculeum habent non obscurum de mortali matre. Tu, inquit Achelous, o Hercules, o Alcmenâ nate, scias, quod ille Jupiter, quo te jactas creatum esse, sit aut falsus ac fictitius pater, aut verus per adulterium. Utrumque verò, quicquid eligere malueris, est turpe & ignominiosum. Vidimus tò quo in MSS. duobus existisse. Id genuinum erat; quo sc. Jove, de quo quæstio est, & proximus etiam versus agit. Deinde *nate* restituumus dexterrime pro *matre*. Cum vero in *Alcmena*, voce precedente syllaba *na* proxima sit, hinc videtur illud *nate* primò mutilatum, ac deinde etiam ab aliis corruptum fuisse. Et sic *creatum* usitatus simul ad patrem refertur; licet minime ignoremus, interdum, quamquam rarissime, etiam *creare* pro *parere* dici de matribus; de quo Viri celeberrimi Burmannus ad Phædr. Lib. I. fab. 6. Dukerus ad Flor. Lib. I. cap. 6, & quos illi laudant, consulendi sunt, quorum testimoniis alia addi possent, si istud ageretur. Sed nihil minus, quam illud hic dixit Poëta. Porro *Alcmenâ nate*, pro o fili Alcmenæ, par *πῶσις* est illi Virgilianæ toties iteratæ de Æneâ, *Nate Deâ*, quâ & ipse Naso utitur Metam. Lib. XII. v. 86. alibique. Ad paginas residuas, quas jamjam mihi fore vacuas nunciatur, implendas, addam quædam alia. Et cum Chironiorum ulcerum meminerim, hujus generis nonnulla in eodem NASONE ex ingenti numero, qui in promptu est, excerpam. Epistola Heroid. X, quæ est Ariadnes ad Theseum, v. 93. ita legitur:

*Si mare, si terras, porrectaque litora vidi;
Multa mihi terræ, multa minantur aquæ.
Cælum restabat. timeo simulacrâ deorum.
Destituor rapidis præda cibusque feris.
Sive colunt habitantque viri, dissidimus illis.
Externos didici læsa timere viros.*

Tertius versus adeo ab interpolatrice manu deformatus est, ut stupendum sit. Hic Cl. Burmanni attentio haecenus laudanda est, quod non modo falsitatem ejus senserit, sed Ovidii sententiam ex parte etiam odoratus fuerit. Sic enim scribit: *Sed nescio quid spurii & non Ovidiani sonet hic versus, qui forte à sciolo quodam ex Centonibus aliunde consutus est, &c. cum enim vidisset terræ & aquæ mentionem factam, sibi persuasit, cælum restare; & post pauca addit: quare puto ejectum & hoc loco motum genuinum versum, qui sequenti pentametro aptius cohereret; continuissè verò hunc sensum puto: Sive deserta est & incolis vacua, destituor præda feris; sive colunt viri, diffidimus illis.* Hæc ultima verissima sunt. Unicè talis sensus requiritur. In eo verò Vir Celeb. errat, quod putet, genuinum versum hinc loco fuisse motum, quasi is adhuc alibi delitescat. Atqui certus sum, genuinum illum sub omnium literarum ductibus hujus sceleratè interpolati versiculi tectum laesere. Vide jam, Lector benevole & erudite, restitutionem nostram, quâ, quantum ulla humani ingenii sagacitas, & omnes omnium literarum ductus patiuntur; etiam singula corruptæ & interpolatæ scripturæ vestigia legimus. Ita Ovidius, nisi fallor, scripsit unice:

Si mare, si terras, porrectaque litora vidi;

Multa mihi terræ, multa minantur aquæ.

Seu nihil hic exstat timidæ succurrere doctum,

Destituor rapidis præda cibusque feris:

Sive colunt habitantque viri, diffidimus illis.

Externos didici læsa timere viros.

En jam sensum, quem Cl. Burmannus, & locus ipse manifeste requirit; cum alter ille, seu *deorum*, seu ex Gronov. Codice unico *ferarum* legeris, sit ineptissimus. Non Ariadne volebat in cælum avolare. Eleganter de hominibus dictum *succurrere doctum*, cum feræ talia nesciant. Sic pari ~~phœæ~~ mox ait *didici timere*. Ovidius ita sæpe Fast. II. 300. *docta tolerare*, Metam. V. 54. *doctus flectere*. Adde è Pont. Lib. II. Epist. 9. V. 58. Virgil. Æn. I. 634. *Non ignava mali miseris succurrere disco*. Hæc pene ante oculos habuisse videtur

videtur Naso. Porro *exstat* iterum proprie dicitur. Art. Am. Lib. II. 637. *cum nominis exstat adulter*. E Pont. Lib. IV. Ep. XV. init. *Si quis adhuc usquam nostri non inmemor exstat*. Et sic centies. Deinde *timide* de puella, ut Am. Lib. I. El. VII. 45. *timide inclamasse puellæ*: & Lib. II. El. VI. 43. *timide pro te pia vota puellæ*. Præterea præfens *exstat*, non præteritum quoddam, ut *restabat*, requirebatur. Et jam perpende omnium apicum convenientiam, dum *eu nihil pro oelum*, (literæ versuum primæ in MSS. vel seorsim ponebantur, vel plane omittebantur deinde appingendæ) *hic exstat pro restabat*, mox *timide* pro *timeo*, deinde *succurrere* pro *simulacra*, postremo *doctum* pro *deorum* restitui. Tot veri indicia simul concurrentia quemvis etiam morosissimum de certitudine convincere debent, cum nequeant esse fortuita. En aliud interpolatorum facinus nefandum. Epist. XII. seu Medææ apud eundem Nasonem V. 39. ita hodie legitur:

Dixerat interea tibi rex, ut dura ferorum

Insolito premeres vomere colla boum.

Martis erant tauri plus, quam per cornua, sævi;

Quorum terribilis spiritus ignis erat.

Ære pedes solidi; prætentaque naribus æra:

Nigra per adflatus hæc quoque facta suos.

In primo versu antiquam lectionem *Dixerat i. t. rex* reposui, pro quo Nic. Hein-
sius ex uno MS. contra tot alios *Dicitur i. t. rex* obtrusit prave, cum ita non
premeres, sed *premas* in proximo versu, metro obstante, legi deberet. Adde
V. 51. verba *Dixerat Æetes* eleganti repetitione huc respiciendo esse dicta. At
mox secundum distichon adeo desperate corruptum, ut Heinsius etiam censeat
ejiciendum esse, libris nullis succurrentibus, cui Cl. Burmannus male parens
illud infelicibus uncinulis includit. At eo sublato narratio interrupta est, &
sequentia non coherent. Præterea Pentameter *Quorum terribilis spiritus ignis*
erat venæ profus Ovidianæ est. Am. Lib. III. El. VI. 14. *Terribili densum cum*
rulit angue caput. Sic Met. Lib. VII. 112. *iisdem tauris terribiles vultus* & V. 115.
ignes anbelatos tribuit. Verè hæc temeritas est, propter pauca gravius corru-
pta etiam sana ejicere. Sola hæc verba *plus quam per cornua sævi* corrupta
sunt, ut barbara & puerilis locutio indicat. Utinam, Ovidi, redires ab in-
feris! Certus sum, te ita scripsisse dicturum esse, ut nunc restituo:

Dixerat interea tibi rex, ut dura ferorum

Insolito premeres vomere colla boum.

Martis erant tauri, Colchis prope noxius ipsis

Quorum terribilis spiritus ignis erat.

Ære pedes solidi, prætenaque naribus æra.

Nigra per adflatus hæc quoque facta suos.

Qui veterum scripturas viderit noveritque, animadvertet ubique apicum similitudinem, & causas interpolandi. Quorum, ait, spiritus ipsis etiam indigenis Colchis erat prope noxius, quanto magis tibi, o Jason? Hinc Met. Lib. VII. 120. ait *Mirantur Colchi*, sc. videntes talia, quæ ipsi horrebant. *Boves Marti sacros* etiam Epist. VI. vocat. Confer vero literas utrinque *plus quaper*, & *Colchis prope*, tum *cornua sevi* & *noxius ipsis*. Nihil addam ulterius, sed ex eadem Medææ Epistolâ alterum locum coronidis loco adjiciam, tibi Ψ . 51. hæc hodie leguntur:

*Dixerat Æetes; moesti consurgitis omnes,
Mensaque purpureos deserit alta toros.*

*Quam tibi tunc longe regnum dotale Creuse,
Et socer, & magni nata Creontis erant?*

Alterius versus ineptias à nemine animadvertas miror. Solus Cl. Burmannus hic aliquid mali sensit. *Mensa illa alta* ei jure displicet, cum Veterum mensæ supra toros parum eminent; imo etiam humiliores essent. Unde Virgilius *Æn. II.* initio, *Inde toro pater Æneas sic orsus ab alto*. Libri MSS. nil variant, nisi quod unus pro *deserit* frustra *desinit* habet. Latere ulcus existimat summus Burmannus. Sed hoc curare non vulgarem $\pi\upsilon\alpha$ $\kappa\rho\iota\tau\iota\kappa\eta\upsilon$ requirit. Illud de mensa remota ineptum est. Quid enim? An si Jason cum suis sociis surgebat duris ejusmodi conditionibus territus, idcirco etiam Æetes rex ipse Colchorum cum suis surgere debebat? an idcirco statim mensa tollenda, quasi tumultu orto, qui verberibus in triclinio decidendus esset? Nam de locutione *mensa deserit toros* jam questus est Burmannus. En vero genuinam Ovidii scripturam. Emenda me fidejussore unice:

*Dixerat Æetes; mæsti consurgitis omnes,
Versaque purpureus deserit ora color.*

*Quam tibi tunc longe regnum dotale Creuse,
Et socer, & magni nata Creontis erant?*

Id est, pallidus color simul inficit ora præ pavore. Purpureus ille color, quo tu, Jason, eminebas, deserit ora tua versa, nec non tuorum. *Versa ora* latinissime eo sensu dictum. Ipse Naso iterum Lib. IV. Trist. El. II. 23. *Et cernet vultus aliis pro tempore versos*. Horat. Lib. II. Sat. VIII. 35. *vertere pallor Tum parochi faciem, nil sic metuentis ut acres Potores*. Porro *os purpureum, color purpureus* centies occurrunt pro formoso. Horatius Lih. III. Od. 3. *Purpureo bibit ore nectar*, & Lib. II. Od. 5. *Purpureo varius colore*. Stat. Theb. III. 441. *Purpureo vehit ore diem*. & Lib. VII. 148. de Baccho: *Purpureum tristi turbatus pectore vultum*. Ipse Naso noster locutione *purpureus color* sæpe alibi utitur. Vide Metam. Lib. III. 485. & XIV. 393. Confer similia Epist. Her. XI. 27. Amor. Lib. II. Eleg. V. 34. Art. Am. Lib. I. 120. alibique. Nos enim hic pedem figuræ, contenti iis, quæ primo in manus incidebant, correptis residuum spatium implevissæ.

T A N T V M.

ELE-